
Sprawozdanie z działalności Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN w roku 1966

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 12/2, 497-503

1967

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

**Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.**

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI ZAKŁADU HISTORII NAUKI
I TECHNIKI PAN W ROKU 1966 *

Najpoważniejszym osiągnięciem naukowym Zakładu w 1966 r. było przygotowanie powielonej małej makiety pierwszego tomu *Historii nauki polskiej w zarysie*. Na tom składają się cztery części obejmujące: okres do połowy XV w. (doc. P. Czartoryski); okres odrodzenia (prof. P. Rybicki); okres baroku (prof. H. Barycz); wiek XVIII (prof. K. Opałek). Na posiedzeniu Komitetu Historii Nauki i Techniki w listopadzie 1966 r. przeprowadzono dyskusję nad częściami; drugą i czwartą tego tomu¹.

Poza tym w 1966 r. ukończono w Zakładzie wiele prac podjętych w latach ubiegłych² oraz kontynuowano dawne tematy. Prace badawcze koncentrowały się w czterech działach Zakładu oraz w jego dwóch pracowniach: Badań Kopernikańskich i Badań Naukoznawczych.

Pracownia Badań Kopernikańskich, której pracami kierują doc. P. Czartoryski oraz doc. J. Dobrzycki, powstała faktycznie w pierwszej połowie 1966 r., lecz nie uzyskała dotychczas statusu prawnego w ramach struktury organizacyjnej Zakładu³. Działalność Pracowni rozwija się w dwóch zasadniczych kierunkach: prac dokumentacyjno-edytorskich, prowadzonych przez zespół pracowników etatowych, oraz prac naukowo-badawczych, prowadzonych w ramach istniejącego przy Pracowni seminarium arystotelesowsko-kopernikańskiego⁴. W pierwszym zakresie przygotowano wstępny plan dwóch serii wydawniczych: *Opera omnia* Mikołaja Kopernika oraz *Studiów kopernikańskich*⁵; poczyniono przy tym niezbędne kroki organizacyjne celem wdrożenia prac dokumentacyjno-technicznych potrzebnych do realizacji tych zamierzeń. Tematyka zainteresowań seminarium obejmowała zarówno badania dotyczące dzieła Kopernika i jego recepcji, jak i wybranych zagadnień nauki średniowiecznej.

W Dziale I (ogólne problemy historii nauki i historia nauk społecznych, kierownik: prof. B. Suchodolski) prace koncentrowały się w kilku zespołach, obejmując problematykę zarówno historii metodologii nauki, jak też rozwoju i organizacji nauki polskiej poszczególnych okresów historycznych, poczynając od czasów odrodzenia, kończąc zaś na problemach nauki XX w. W grudniu 1966 r. powołany został w ramach Działu I Zespół Historii Nauki Polskiej Wieku XIX pod kierunkiem prof. M. Serejskiego⁶.

W roku sprawozdawczym przekazano do druku ukończone w 1965 r. następujące monografie: pracę habilitacyjną dr I. Stasiewicz *Poglądy na naukę w Polsce okresu oświecenia na tle ogólnoeuropejskim* oraz dwie prace doktorskie: dr K. Targosz *Hieronim Pinocci — reprezentant kultury naukowej w Polsce XVII w.* i dr Z. Skubały-Tokarskiej *Společná rola Wolnej Wszechnicy Polskiej*. Przekazano również do druku rozprawę prof. P. Rybickiego *Z zagadnień teorii społecznej renesansu*.

Zakończone zostały dwie monografie: dra Z. Bezwińskiego *Badania nad socjo-*

* Sprawozdanie to obejmuje również osobową wymianę zagraniczną realizowaną przez Komitet Historii Nauki i Techniki PAN.

¹ Sprawozdanie z tej dyskusji ukaże się w następnym numerze „Kwartalnika”.

² Por. m.in. sprawozdanie z działalności Zakładu w 1965 r. w nrze 1—2/1966 „Kwartalnika” s. 195.

³ Nastąpiło to dopiero w 1967 r.

⁴ Por. informację o tym seminarium w niniejszym numerze s. 469.

⁵ Por. wyżej sprawozdanie z działalności Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN.

⁶ Por. informację w niniejszym numerze, s. 469.

grafią w Polsce i doc. J. Czerniatowicz *Z dziejów grezystyki w Polsce*, cz. 2 (cz. 1 opublikowana została w 1965 r.), a także skrypt z zakresu klasyfikacji nauk (W. Osińska).

W zakresie wydawnictw źródłowych ukończono pracę nad znaczną częścią korespondencji Kołłątaja z Michałem Poniatowskim i Hołowczycem.

W końcowej fazie opracowań redakcyjnych znajdują się dwie prace doktorskie: mgra B. Jaczewskiego *Organizacja i finansowanie nauki polskiej w 20-leciu międzywojennym* oraz mgr M. Władyczanki *Problematyka socjologii wiedzy w systemie Durkheima*, poważnie zaś zaawansowana jest praca doktorska mgra J. Dybca *Działalność i twórczość naukowa Michała Wiszniewskiego* i monografia mgra H. Dutkiewicza *Problematyka socjologii wiedzy w najnowszych teoriach socjologicznych*.

Spośród pracowników Działu I stopień doktora uzyskali w 1966 r.: Z. Skubała-Tokarska⁷, J. Skarbek i E. Tomaszewski.

Kierownictwo Działu II (historii nauk biologicznych, medycznych i rolniczych) objął w 1966 r. prof. K. Rowiński, a utworzonej w ramach Działu Sekcji Nauk Biologicznych — prof. T. Jaczewski. Praca koncentrowała się w czterech zespołach: Historii Botaniki, Historii Zoologii, Historii Nauk Medycznych i Historii Nauk Rolniczych.

Głównym problemem badawczym były dzieje nauki polskiej w wiekach XIX i XX. Szczególne znaczenie mają prowadzone przez prof. W. Szafera badania nad dziejami botaniki polskiej oraz wykonywane przez Zespół Historii Zoologii prace dokumentacyjne (bio-bibliografia), obrazujące rozwój zoologii i nauk pokrewnych. Intensywnie rozwinęły się prace nad *Słownikiem biologów polskich* pod redakcją prof. T. Jaczewskiego, doc. L. Karpowiczowej, dra S. Brzozowskiego i mgr K. Kowalskiej⁸.

Ukończone zostały prace: *Życie i dzieło Jana Lamarcka* (dr L. Szyfman); *Ewolucja akademickiego nauczania farmacji w Polsce w latach 1783—1930* (praca doktorska dr B. Kuźnickiej⁹) oraz pierwsza część t. 2 *Historii chirurgii w Polsce*. Na szczególne podkreślenie zasługuje przekazana do druku monografia prof. A. Zabko-Potopowicza *Rozwój nauk leśnych w Europie i w Polsce do 1914 r.*

W Dziale III (historia nauk matematycznych, fizyko-chemicznych i nauk o Ziemi), którego kierownictwo przejął w 1966 r. wobec choroby prof. A. Birkenmajera prof. A. Teske, prace prowadzone były w dwóch sekcjach.

Sekcja Historii Matematyki, Astronomii, Fizyki i Chemii, działając w 4 zespołach, koncentrowała się głównie na pracach związanych z rocznicami: 50-lecia śmierci M. Smoluchowskiego i 100-lecia urodzin M. Skłodowskiej-Curie (prof. A. Teske), zagadnieniach związków nauki polskiej z nauką światową (m.in. studia chemiczne Polaków na uniwersytetach niemieckich — prof. W. Hubicki) oraz na opracowaniach syntetycznych, a w szczególności na podręczniku historii astronomii polskiej pod redakcją prof. E. Rybki.

W Sekcji Historii Nauk o Ziemi (kierownik: prof. B. Olszewicz) badania prowadzone były w zespołach: Historii Geografii, Geologii, Geodezji i Geofizyki, przy czym koncentrowano się na opracowaniach syntetycznych, źródłowych i związanych z rocznicami. Tak więc w Zespole Historii Geografii opracowano m.in.: *Dziewięć wieków geografii polskiej* (prof. B. Olszewicz i inni), *Problemy metodologiczne geografii wieków XIX i XX* (doc. J. Babicz), *Historia kartografii Śląska do XVIII w.* (doc. B. Horodyski).

⁷ Por. informację o tym doktoracie w niniejszym numerze, s. 484.

⁸ Por. m.in. informację o *Słowniku* w sprawozdaniu z działalności Zakładu w 1960 r. w nrze 2/1961 „Kwartalnika”, s. 370.

⁹ Por. informację o tym doktoracie w nrze 4/1966 „Kwartalnika”, s. 414.

Zespół Historii Geologii kontynuował prace długofalowe nad historią nauk geologicznych i mineralogicznych w Uniwersytecie Jagiellońskim i Akademii Umiejętności, opracowania monograficzne polskiej kartografii geologicznej oraz badania nad wybitnymi uczonymi wieków XVIII i XIX, jak B. Hacquet, L. Zejszner, J. Carosi. Nadto rozpoczęte zostały prace nad *Słownikiem biograficznym geologów polskich*.

W Zespole Historii Geodezji przygotowano m.in. pracę zbiorową w 400-lecie wydania *Geometrii* S. Grzepskiego: *O Stanisławie Grzepskim i jego zasługach dla geodezji polskiej*¹⁰. W ramach prac Zespołu Historii Geofizyki pracowano nad wyborem kronik zjawisk meteorologicznych profesorów krakowskich oraz wykonano pracę *O karpackich trzęsieniach ziemi* (prof. T. Olczak).

Spśród pracownikóW Działu dr J. Babicz uzyskał w 1966 r. stopień docenta¹¹.

W Dziale IV (historia techniki i nauk technicznych, kierownik: prof. E. Olszewski) tradycyjnie już największe osiągnięcia miał Zespół Historii Polskiej Techniki Hutniczej i Odlewniczej, kierowany przez doc. M. Radwana. W ramach badań starożytnych i średniowiecznych procesów dymarkowych przeprowadzono w październiku 1966 r. dwa próbne wytopy w Słupi Nowej¹². Przy pomocy zwiadów lotniczych odsłonięto nowe piecowiska i kontynuowano przy współpracy Muzeum Archeologicznego w Krakowie badania nad osadnictwem w rejonie hutnictwa świętokrzyskiego (Wymysłowo, Rudki — dr K. Bielenin). Prowadzono też prace nad metalami śladowymi w rudzie, żużlach i metalu (mgr inż. M. Szczówka) oraz wyznaczono skład wsadu, z jakiego wytapiano żelazo na obszarze hutnictwa świętokrzyskiego (mgr inż. M. Nieć). Przeprowadzono również badania metaloznawcze licznych wyrobów starożytnych i średniowiecznych (doc. J. Piaskowski, mgr inż. E. Nosek, dr A. Mázur), a wyniki ich przedstawiono m. in. na Międzynarodowym Kongresie Nauk Prehistorycznych i Protohistorycznych w Pradze w sierpniu 1966 r.¹³ W ramach badań nad nowożytną techniką hutniczą przeprowadzono analizy żużli i metalu z wieków XVII—XIX oraz badania terenowe w rejonie kopalni rudy samsonowskiego zespólu hutniczego (mgr S. Miczulski).

Zespół Historii Obróbki Plastycznej, zakończył dwa z realizowanych pięciu tematów: *Początki teorii procesu wyciskania metali* oraz *Spór o autorstwo konstrukcji pierwszego młota parowego* (prof. F. Tychowski). W ramach prac Zespołu Historii Polskiej Techniki Naftowej oddaną do druku pracę S. Rachfała *Historia rozwoju techniki magazynowania i transportu ropy w polskim przemyśle naftowym*.

Zespół Historii Górnictwa i Hutnictwa Tatrzańskiego podsumował dotychczasowe swe prace na słowacko-polskim spotkaniu poświęconym górnictwu i hutnictwu karpackiemu, które odbyło się w maju 1966 r. w Bukowinie TatrzańskieJ¹⁴. Oprócz tego mgr inż. H. Jost przygotował do druku *Katalog zabytków budownictwa przemysłowego Podhala*. Zespół historii górnictwa solnego w Polsce zorganizował w grudniu 1966 r. we współpracy z Muzeum Żup Solnych w Wieliczce sesję poświęconą górnictwu solnemu¹⁵.

Poza ramami zespołów w końcowej fazie opracowań redakcyjnych znajduje się praca *Rozwój produkcji niskoprężnych silników spalinowych przemysłowych w Polsce w latach 1885—1939* (mgr inż. Z. Górski), do druku przekazano edycję rękopisu A. dell'Aquy *Praxis ręczna o działach* (mgr T. Nowak) oraz zakończono rozprawę doktorską *Powstanie i rozwój steru zawiasowego* (mgr W. Drapella).

¹⁰ Por. informację o sesji naukowej dla uczczenia tej rocznicy w niniejszym numerze, s. 478.

¹¹ Por. informację w nrze 3/1966 „Kwartalnika”, s. 314.

¹² Por. informację o tych wytopach w niniejszym numerze, s. 483.

¹³ Por. sprawozdanie z tego kongresu w nrze 1/1967 „Kwartalnika”, s. 227.

¹⁴ Por. sprawozdanie z tego spotkania w nrze 1/1967 „Kwartalnika”, s. 222.

¹⁵ Por. sprawozdanie z tej sesji w niniejszym numerze, s. 480.

Pracownia Badań Naukoznawczych (kierownik: prof. A. Tuszko) prowadziła badania mające na celu ustalenie takich warunków organizowania prac naukowych, aby zapewnić optymalną sprawność tych prac oraz ich efektów naukowych, społecznych i ekonomicznych. Rezultatem tych badań było oddane do druku dzieło zbiorowe *Badania naukowe — organizowanie i kierowanie* oraz opracowanie wykonane dla UNESCO, a stanowiące część polską opracowania zbiorowego charakteryzującego działalność organizacji koordynujących naukę. W zakresie prac związanych z badaniem rozwoju potencjału naukowo-badawczego w Polsce i zagranicą ukończony został drugi etap badań, których wyniki ujęte zostały w opracowaniu *Analiza zatrudnienia i wydatki na działalność badawczą w Polsce w okresie lat 1961—65 i porównanie z okresem lat 1956—60*. Pracownia prowadziła również prace koordynacyjne, popularyzacyjne i wydawnicze związane z działalnością Komisji Naukoznawstwa PAN, współdziałając m.in. w organizacji w Jabłonie w marcu 1966 r. międzynarodowego sympozjum z udziałem uczonych z krajów socjalistycznych, poświęconego zagadnieniom efektywności badań naukowych.

Kontynuowana była w 1966 r. pod przewodnictwem prof. T. Kotarbińskiego działalność Konserwatorium Naukoznawczego, organizowanego wspólnie z Pracownią Ogólnych Problemów Organizacji Pracy PAN.

*

W 1966 r. Zakład Historii Nauki i Techniki PAN wydał cztery numery „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki”, trzeci numer obcojęzycznego rocznika „Organon”, sześć zeszytów „Studiów i Materiałów z Dziejów Nauki Polskiej”: zeszyty 9—10 serii A: „Historia Nauk Społecznych”, zeszyty 10—12 serii B: „Historia Nauk Biologicznych i Medycznych” oraz zeszyt 2 serii E: „Zagadnienia Ogólne”¹⁶, sześć tomów *Monografii z dziejów nauki i techniki* oraz cztery zeszyty (nr 19—22) powielonego wydawnictwa seryjnego Pracowni Badań Naukoznawczych *Opracowania wybrane*.

W *Monografiach* opublikowano następujące książki: W. Szelińska, *Biblioteki profesorów uniwersytetu krakowskiego w XV i początkach XVI w.*; A. Zeleńska-Chełkowska, *Próby wprowadzenia nauk technicznych w Uniwersytecie Jagiellońskim*¹⁷; W. Rolbiecki, *Polskie towarzystwa naukowe ogólne w latach 1944—1964 jako forma organizacji działalności naukowej*; J. Babicz, *Teoria Moritza Wagnera o powstawaniu gatunków*¹⁸; A. Gella, *Ewolucjonizm a początki socjologii*; K. Buczek, *The History of Polish Cartography from the 15th to the 18th Century*. Ostatnia pozycja jest angielskim przekładem książki *Dzieje kartografii polskiej od XV do XVIII wieku*, wydanej w *Monografiach* w 1963 r.¹⁹

Oprócz tego Pracownia Badań Naukoznawczych współpracowała przy wydawaniu przez Komisję Naukoznawstwa PAN czasopisma „Zagadnienia Naukoznawstwa”. W serii *Z dziejów techniki* wydawanej przez Wydawnictwa Naukowo-Techniczne przy współpracy Działu IV Zakładu ukazała się książka R. Wajdowicza *Maszyny mówiące*.

*

Ze stypendiów zagranicznych korzystało w 1966 r. tylko dwóch pracowników Zakładu: prof. W. Voisé, któremu przyznano półroczne stypendium Szkoły Stu-

¹⁶ Por. w *Notatkach bibliograficznych* niniejszego numeru informację o t. 3 „Organonu” oraz zestawienie treści 6 zeszytów „Studiów”, ss. 434 i 433.

¹⁷ Por. recenzje z tych dwu książek w niniejszym numerze, s. 391 i s. 405.

¹⁸ Por. recenzje w nrach 1—2/1966 (s. 130) i 1/1967 (s. 155) „Kwartalnika”.

¹⁹ Por. recenzję w nrze 1—2/1965 „Kwartalnika”, s. 146.

diów Wyższych Sorbony na wyjazd do Francji i Wielkiej Brytanii, oraz doc. J. Dorzycki, który otrzymał dwumiesięczne stypendium rządu włoskiego na przeprowadzenie badań w zbiorach rękopisów i starodruków we Włoszech²⁰.

Kontakty z francuskim środowiskiem naukowym były w 1966 r. nadal bliskie. Przyczynił się do tego m. in. wspomniany półroczny niemal pobyt prof. W. Voiségo we Francji. Większą część czasu poświęcił on na gromadzenie materiałów do planowanej monografii na temat rozwoju myśli społecznej w XVII w., korzystając głównie ze zbiorów Biblioteki Narodowej w Paryżu i utrzymując liczne i bliskie kontakty z francuskimi wybitnymi historykami nauki i myśli społecznej. Prócz tego w ramach *Dni Leibniza*²¹ prof. Voisé wygłosił w Paryżu 28 maja referat *Matematyka polityczna Leibniza w jego Specimen demonstrationum politicarum*. 8 listopada prof. Voisé przewodniczył zorganizowanemu przez Unię Racionalistyczną w sali Sorbony publicznemu zebraniu naukowemu, poświęconemu tematowi *Kultura techniczna i naukowa*. W czasie pobytu we Francji, jako członek redakcji „Archives Internationales d'Histoire des Sciences”, brał on także udział w jej posiedzeniach.

Kontakty polsko-francuskie były również podtrzymywane w ramach dorocznych seminariów wakacyjnych organizowanych w Tours przez Ośrodek Badań nad Renesansem. W 1966 r., w seminarium poświęconym odkryciu Ameryki, wzięli udział prof. B. Olszewicz i doc. J. Babicz²². Dyrektor Ośrodka prof. P. Mesnard odznaczony został w 1966 r. na wniosek Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

W taki sam sposób na wniosek Komitetu wyróżniony został również profesor uniwersytetu w Amsterdamie R. Hooykaas²³.

Spośród krajów ościennych stosunkowo najbliższe kontakty podtrzymywano w minionym roku z ośrodkami naukowymi w Czechosłowacji. Wyrażały się one przede wszystkim w uczestnictwie przedstawicieli Komitetu i Zakładu Historii Nauki i Techniki w międzynarodowych imprezach naukowych zorganizowanych na terenie Czechosłowacji. Tak więc prof. J. Hurwic i doc. M. Radwan uczestniczyli w sesji naukowej zorganizowanej w Pradze i Jachymowie w dniach 30 IX—1 X z okazji 450-lecia założenia Jachymowa²⁴, a doc. J. Piaskowski — w odbywającym się w sierpniu w Pradze VII Międzynarodowym Kongresie Nauk Prehistorycznych i Protohistorycznych²⁵.

W dniach 2—13 czerwca UNESCO zorganizowało w Karlowych Warach międzynarodową konferencję poświęconą wymianie poglądów na politykę naukową w niektórych krajach świata. Wzięli w niej udział przedstawiciele 14 krajów, a m. in. kierownik Pracowni Badań Naukoznawczych Zakładu prof. A. Tuszko. Konferencja opracowała dokument, zawierający treść uzgodnionych poglądów na problemy nowoczesnej organizacji, kierowania i planowania badań naukowych.

Międzynarodowy Kongres *Antyk a czasy dzisiejsze* odbył się w dniach 11—16 kwietnia w Brnie. Wzięła w nim udział kilkunastoosobowa delegacja polska, w której doc. P. Czartoryski reprezentował Zakład Historii Nauki i Techniki. Wygłosił on referat „*Polityka*” *Arystotelesa w wiekach XIII—XV*, a ponadto uczestniczył w spotkaniu przedstawicieli krajów socjalistycznych w sprawach wydawniczych²⁶.

²⁰ Por. informacje o tym wyjeździe w nrze 1/1967 „Kwartalnika”, s. 230.

²¹ Por. informacje o tej imprezie w artykule W. Voiségo *Leibniz po 250 latach* w niniejszym numerze.

²² Por. sprawozdanie z seminarium w Tours w nrze 1/1967, s. 229.

²³ Por. informacje o odznaczeniu prof. Mesnarda i prof. Hooykaasa w nrach 3/1966 (s. 318) i 1—2/1966 (s. 190) „Kwartalnika”.

²⁴ Por. informacje o tej sesji w niniejszym numerze, s. 491.

²⁵ Por. przypis 13.

²⁶ Por. informacje o tym spotkaniu w nrze 4/1966 „Kwartalnika”, s. 421.

Wysunięte w 1965 r., w trakcie rozmów prowadzonych przy okazji XI Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki, postulaty ożywienia współpracy naukowej polsko-radzieckiej²⁷ znalazły wyraz w zorganizowaniu w czerwcu 1966 r. radziecko-polskiego sympozjum naukowców we Lwowie i Użhorodzie²⁸.

Blisko miesięczny pobyt doc. M. Radwana w ZSRR na jesieni 1966 r. pozwolił mu na nawiązanie bliższych kontaktów z radzieckimi ośrodkami naukowymi zajmującymi się historią techniki hutniczej²⁹.

Na początku 1966 r. przebywał w NRD prof. W. Voisé, który przeprowadził tam m. in. rozmowy z kierownictwem Zakładu Historii Niemiecko-Słowiańskich Stosunków Naukowych Instytutu Historii Niemieckiej Akademii Nauk w Berlinie i z kierownictwem Instytutu Historii Medycyny i Przyrodoznawstwa im. K. Sudhoffa w Lipsku na temat dalszego rozwoju wzajemnych kontaktów tych placówek naukowych z Zakładem Historii Nauki i Techniki. Zaprojektowano m. in. zorganizowanie dwóch sympozjów polsko-niemieckich (z ewentualnym udziałem przedstawicieli ośrodków naukowych z innych krajów socjalistycznych), poświęconych ogólnym problemom historii nauki i techniki oraz polsko-niemieckim kontaktom naukowym w okresie oświecenia. Prócz tego prof. Voisé prowadził w bibliotekach Dreżna, Weimaru i Halle poszukiwania materiałów źródłowych do monografii o rozwoju myśli społecznej w XVII w.

W NRD przebywał również w maju—czerwcu 1966 r. doc. W. Ochmański, prowadząc kwerendę w Archiwum Centralnym w Merseburgu. Dotyczyła ona dziejów Wyższej Szkoły Rolniczej w Żabikowie (lata 1870—1876) oraz Polaków na studiach rolniczych w Niemczech do I wojny światowej. Szczególnie cenne okazały się materiały dotyczące studentów polskich w Akademii Rolniczej w Moeglinie w I połowie XIX w.

W międzynarodowej konferencji *Rozwój nauki i techniki oraz ich wpływ na społeczeństwo*, która obradowała w dniach 1—7 lipca w Herceg Novi w Jugosławii, wziął udział prof. A. Tuszko. Program tej konferencji obejmował zagadnienia zastosowania cybernetycznych metod w nauce, a także problemy związane z organizacją i rolą społeczną nauki. Prof. Tuszko wygłosił referat *Nauka o nauce*.

Nieco bliższe niż w latach poprzednich były kontakty z placówkami naukowymi NRF. Na zaproszenie Instytutu Historii (Forschungsinstitut für Geschichte der Naturwissenschaften und Technik) przy Muzeum Niemieckim (Deutsches Museum) w Monachium przebywał tam w lipcu—sierpniu prof. A. Teske. Wziął on m. in. udział w kolokwium naukowym, na którym wygłosił odczyty na temat prac naukowych Smoluchowskiego i Boscovicia.

W Międzynarodowym Kongresie Leibnizowskim, który odbył się w listopadzie w Hanowerze z okazji 250-lecia śmierci wielkiego uczonego³⁰, wziął udział prof. W. Voisé, wygłosił on m. in. referat *Leibnizowski model doktryn politycznych*. Kilkunastodniowy pobyt w NRF (12—25 listopada) prof. W. Voisé wykorzystał ponadto na studia w bibliotece w Wolfenbüttel koło Brunświku, których rezultaty zostaną wykorzystane w wyżej wspomnianej monografii o rozwoju myśli społecznej w XVII wieku.

W Wielkiej Brytanii przebywał w październiku prof. E. Olszewski, który udał się tam, by w Instytucie Kultury Polskiej w Londynie wygłosić odczyt *Wkład Polaków do światowej nauki i techniki*³¹.

W ramach stypendium francuskiego (por. wyżej) dwutygodniowe badania prowadził w Londynie w Bibliotece Muzeum Brytyjskiego prof. W. Voisé.

²⁷ Por. informację o tych rozmowach w nrze 4/1965 „Kwartalnika”, s. 664.

²⁸ Por. sprawozdanie z tego sympozjum w nrze 4/1966 „Kwartalnika”, s. 420.

²⁹ Por. sprawozdanie z tego pobytu w niniejszym numerze, s. 492.

³⁰ Por. przypis 21.

³¹ Por. informację w nrze 1/1967 „Kwartalnika”, s. 227.

W Austrii przebywał doc. A. Gella, biorąc udział w XII Międzynarodowych Tygodniach Szkół Wyższych zorganizowanych w dniach 19 VIII—6 IX w Alpbach (Tyrol) w ramach Europejskiego Forum (Europäisches Forum Alpbach). Tematyka tego spotkania poświęcona była zagadnieniu *Spoleczeństwo a nauka*, omawianemu na 6 posiedzeniach plenarnych i w 11 grupach roboczych. Dwa posiedzenia plenarne poświęcono tematowi: *Nowe formy przekazywania wiedzy w matematyce i fizyce oraz Łączność i mowa u zwierząt i człowieka*. Tematyką naukową zajmowały się prócz tego 3 grupy robocze: *Filozofia we współczesnym społeczeństwie, Hegel pomiędzy Wschodem i Zachodem* oraz *Badania i formowanie opinii*.

W Zakładzie Historii Nauki i Techniki gościł we wrześniu H. J. M. Boss z Holandii, który przybył do Polski w celu zorientowania się w materiałach do pracy doktorskiej o Mikołaju Koperniku.

Zakład Historii Nauki i Techniki prowadził również w 1966 r. wymianę z zagranicznymi publikacjami przeznaczonych do druku opracowań naukowych W „Organonie” i w „Kwartalniku Historii Nauki i Techniki” ukazało się w tym roku łącznie 13 artykułów autorów zagranicznych, z tego po 3 — z Francji, Stanów Zjednoczonych i Związku Radzieckiego oraz po jednym — z Czechosłowacji, NRD, Węgier i Wielkiej Brytanii³². Dalsze artykuły są w druku lub w tece redakcyjnej obu wydawnictw.

Pracownicy Zakładu przestali do druku lub opublikowali w 1966 r. swe prace m.in. w następujących wydawnictwach: „The American Journal of Sociology” (doc. A. Gella), „Archives Internationales d'Histoire des Sciences” (dr I. Stasiewicz, recenzja), „East-European Quarterly” (doc. A. Gella), „Minerva” (doc. Z. Kowalewski), *Ost und West in der Geschichte des Denkens und der kulturellen Beziehungen* (dr I. Stasiewicz), „Schriftenreihe für Geschichte der Naturwissenschaften, Technik und Medizin” (dr I. Stasiewicz), *Science and Society: Essays in Honour of Dr A. V. Baliga* (prof. E. Olszewski), „Woprosy Istorii Jestiestwoznaniija i Tiejchniki” (mgr B. Jaczewski, informacja).

Wzorem lat ubiegłych Zakład Historii Nauki i Techniki prowadził również wymianę wydawnictw naukowych z uczonymi i instytucjami naukowymi z 29 krajów.

³² Por. omówienie 3 tomu „Organonu” w niniejszym numerze (s. 434) oraz artykuły P. Bollhagena i A. Kozyriewa w nrze 1—2/1966 „Kwartalnika”.